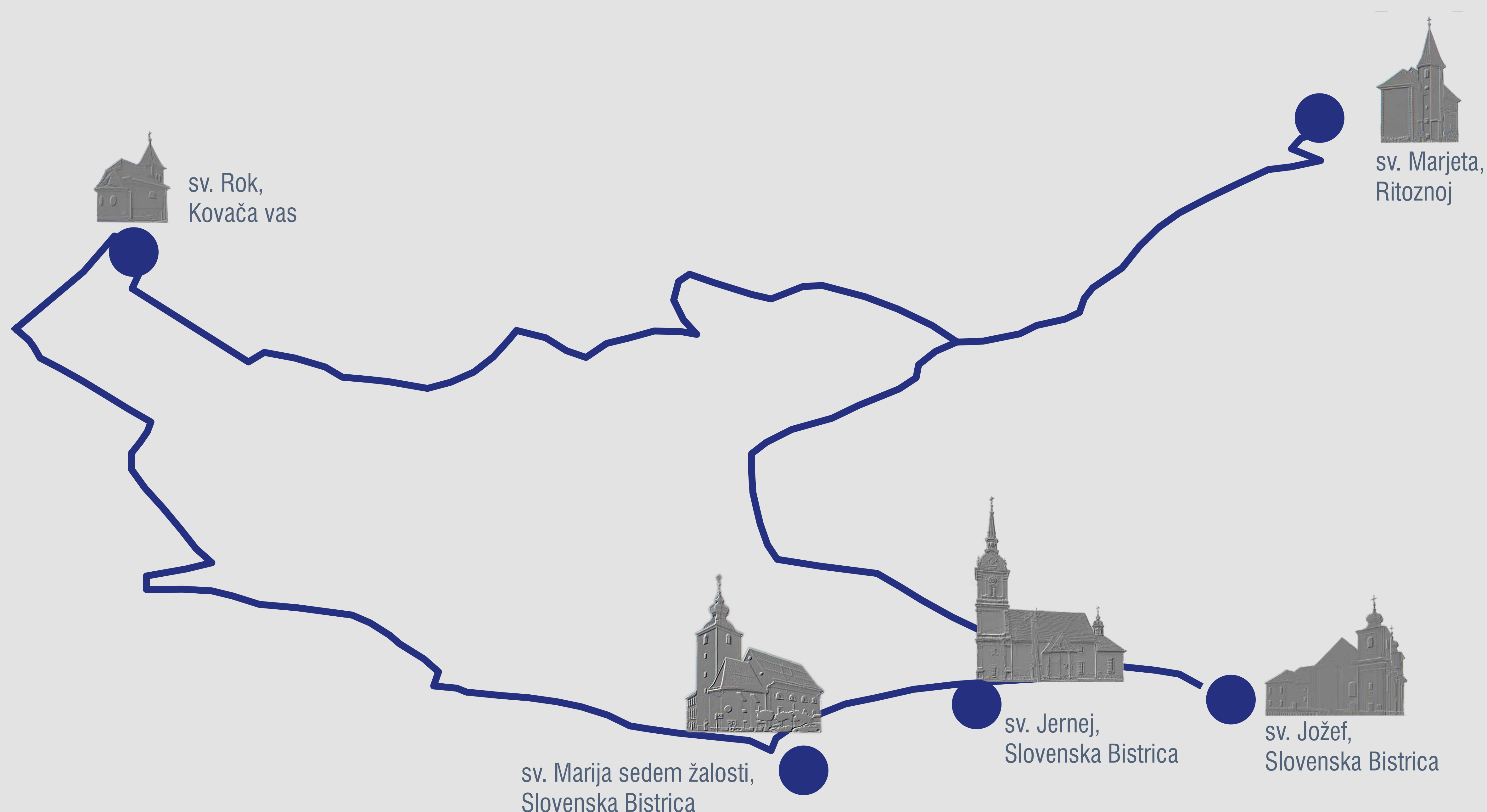

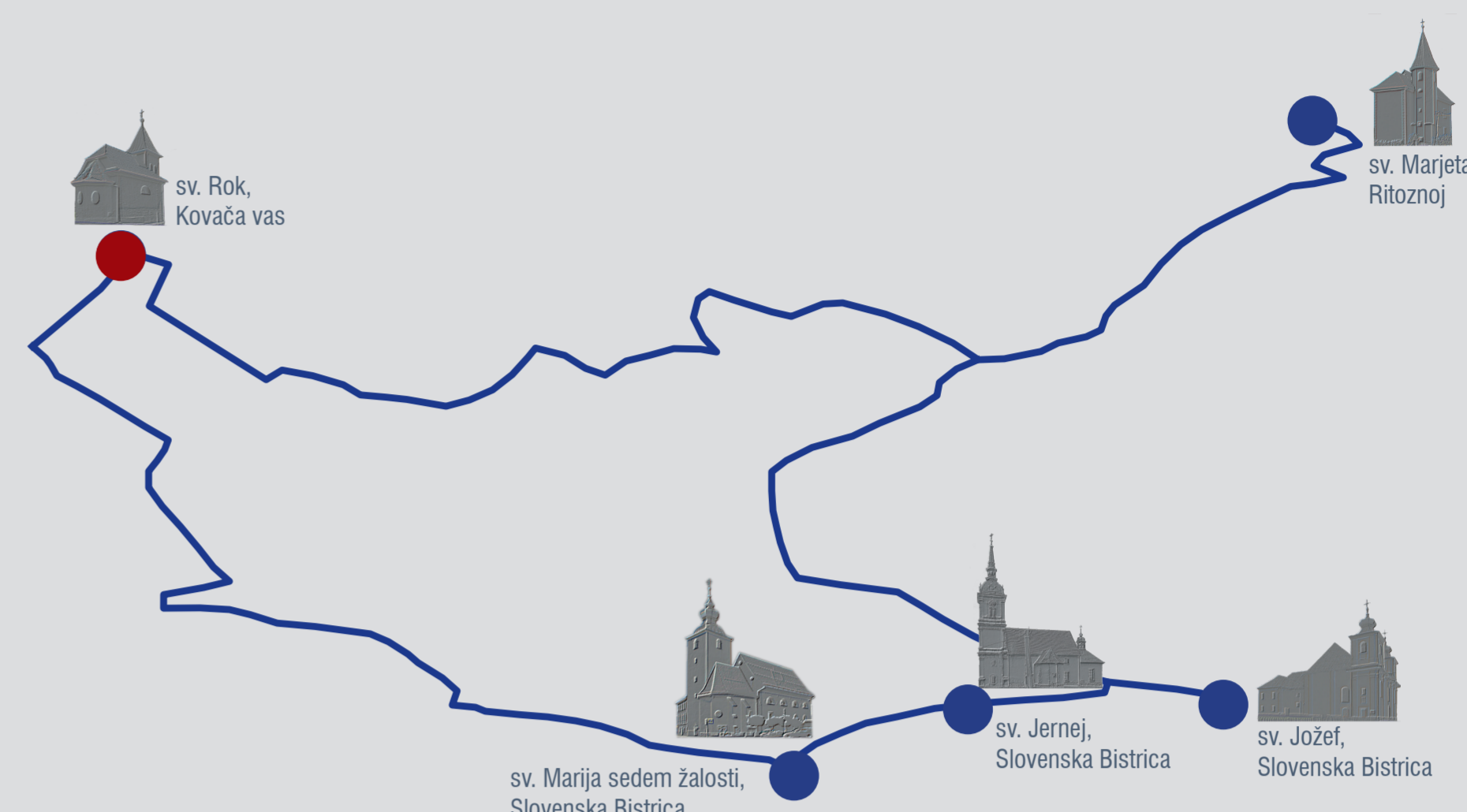
JERNEJEVA POT

Romarska pot sv. Jerneja

Župnijska cerkev sv. Jerneja, Slovenska Bistrica
Podružnična cerkev sv. Jožefa, Slovenska Bistrica
Podružnična cerkev Marije sedem žalosti, Slovenska Bistrica
Podružnična cerkev sv. Roka, Kovača vas
Podružnična cerkev sv. Marjete, Ritoznoj

Podružnična cerkev sv. Roka v Kovači vasi je ena od petih cerkva v župniji Slovenska Bistrica, vključenih v romarsko in pohodniško pot, ki je ime dobila po zavetniku župnijske cerkve. Krožna pot se začne pri župnijski cerkvi sv. Jerneja v Slovenski Bistrici, od tam se povzpne do podružničnih cerkva sv. Jožefa na Jožefovem hribu in sv. Marjete na Ritoznoju in se nadaljuje do podružnične cerkve sv. Roka v Kovači vasi, zaključi pa se pri podružnični cerkvi Marije sedem žalosti v Slovenski Bistrici. Pot je glede na težavnost srednje lahka, pri povprečni hitrosti pa jo je mogoče prehoditi v 3,5 ure.

Podružnična cerkev sv. Roka, Kovača vas

Kapela sv. Roka se od drugih cerkva v slovenjebistriški župniji razlikuje po tem, da je bila zgrajena kot zasebna kapela. Na svojem posestvu jo je dal, kot pove napis na kamniti plošči nad portalom, leta 1922 pozidati domačin Franc Juhart v zahvalo sv. Roku za ozdravitev nog. Ko je bilo Juhartovo posestvo leta 1935 prodano, novi lastnik ni bil pripravljen prevzeti pripadajoče kapele, zato jo je kupil tedanji slovenjebistriški mestni župnik Ivan Šolinc. Leta 1957 je bila povzdignjena v podružnično cerkev župnije sv. Jerneja Slovenska Bistrica.

Čeprav majhnih dimenzij, je stavba, v kateri se prepleta več historičnih slogov, kvalitetna arhitektura mariborskega arhitekta češko-nemškega rodu Maxa Czeikeja (1879–1945), ki je v obdobju med vojnama deloval v Mariboru. Med njegovimi bolj znanimi deli je kavarna v mariborskem Mestnem parku, v kateri danes domuje Akvarij-terarij, v Slovenski Bistrici pa je bil po njegovih

načrtih v neobaročnem slogu temeljito prezidan imeniten dvorec na Mariborski cesti 16. V kapeli sv. Roka je en sam lesen krilni oltar s podobo Boga Očeta na vrhu. Velja za značilno delo izredno plodovitega mariborskega kiparja Ivana Sojča (1879–1951), katerega najznamenitejše delo je veliki oltar v cerkvi Marije vnebovzete v Cirkovcah. Na osrednjem reliefu oltarja je upodobljen sv. Rok, ki goduje 16. avgusta in velja za zavetnika pred kužnimi boleznimi, priporočajo pa se mu tudi ljudje z boleznimi nog. Ob straneh sta podobi sv. Frančiška Borgie in sv. Katarine Aleksandrijske, godovnih zavetnikov zakoncev Juhart, Franca in Katarine.

Stavba, ki stoji na izpostavljeni legi na hribu, je zelo ambiciozno zasebno naročilo. Občina Slovenska Bistrica je kapelo razglasila za kulturni spomenik lokalnega pomena.

Notranjščina cerkve
(foto: Andrea Furlan, © ZRC SAZU, UIFS)

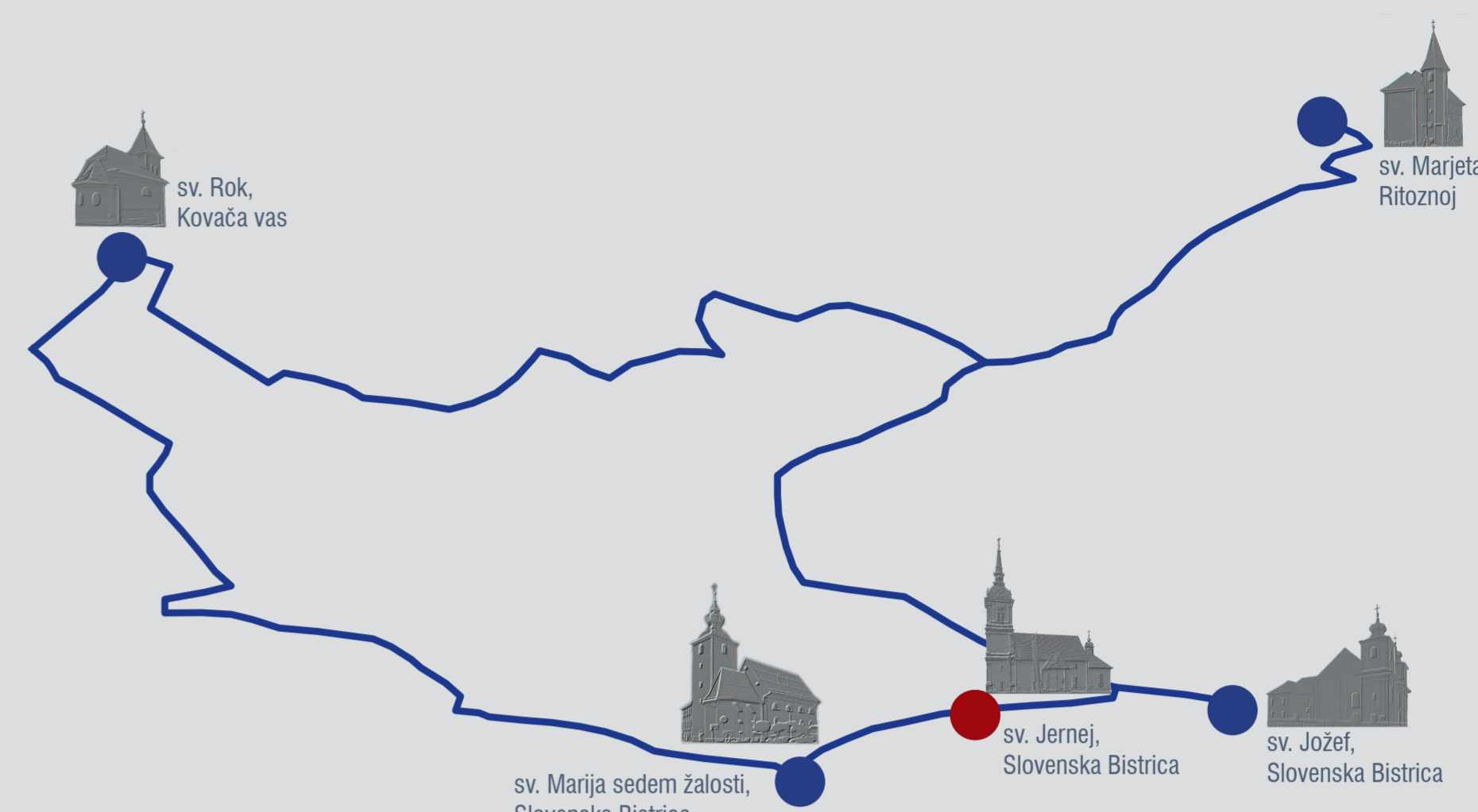

I. Sojč: relief sv. Roka na velikem oltarju, okrog 1922
(foto: Simona Kostanjšek Brglez, © ZRC SAZU, UIFS)

Cerkev sv. Roka, 1922
(foto: Simona Kostanjšek Brglez, © ZRC SAZU, UIFS)

Župnijska cerkev sv. Jerneja je ena od petih cerkva v župniji Slovenska Bistrica, vključenih v romarsko in pohodniško pot, ki je ime dobila po zavetniku župnijske cerkve. Krožna pot se začne pri župnijski cerkvi sv. Jerneja v Slovenski Bistrici, od tam se povzpne do podružničnih cerkva sv. Jožefa na Jožefovem hribu in sv. Marjete na Ritoznoju in se nadaljuje do podružnične cerkve sv. Roka v Kovači vasi, zaključi pa se pri podružnični cerkvi Marije sedem žalosti v Slovenski Bistrici. Pot je glede na težavnost srednje lahka, pri povprečni hitrosti pa jo je mogoče prehoditi v 3,5 ure.

Župnijska cerkev sv. Jerneja, Slovenska Bistrica

Notranjščina cerkve (foto: Andrea Furlan, © ZRC SAZU, UIFS)

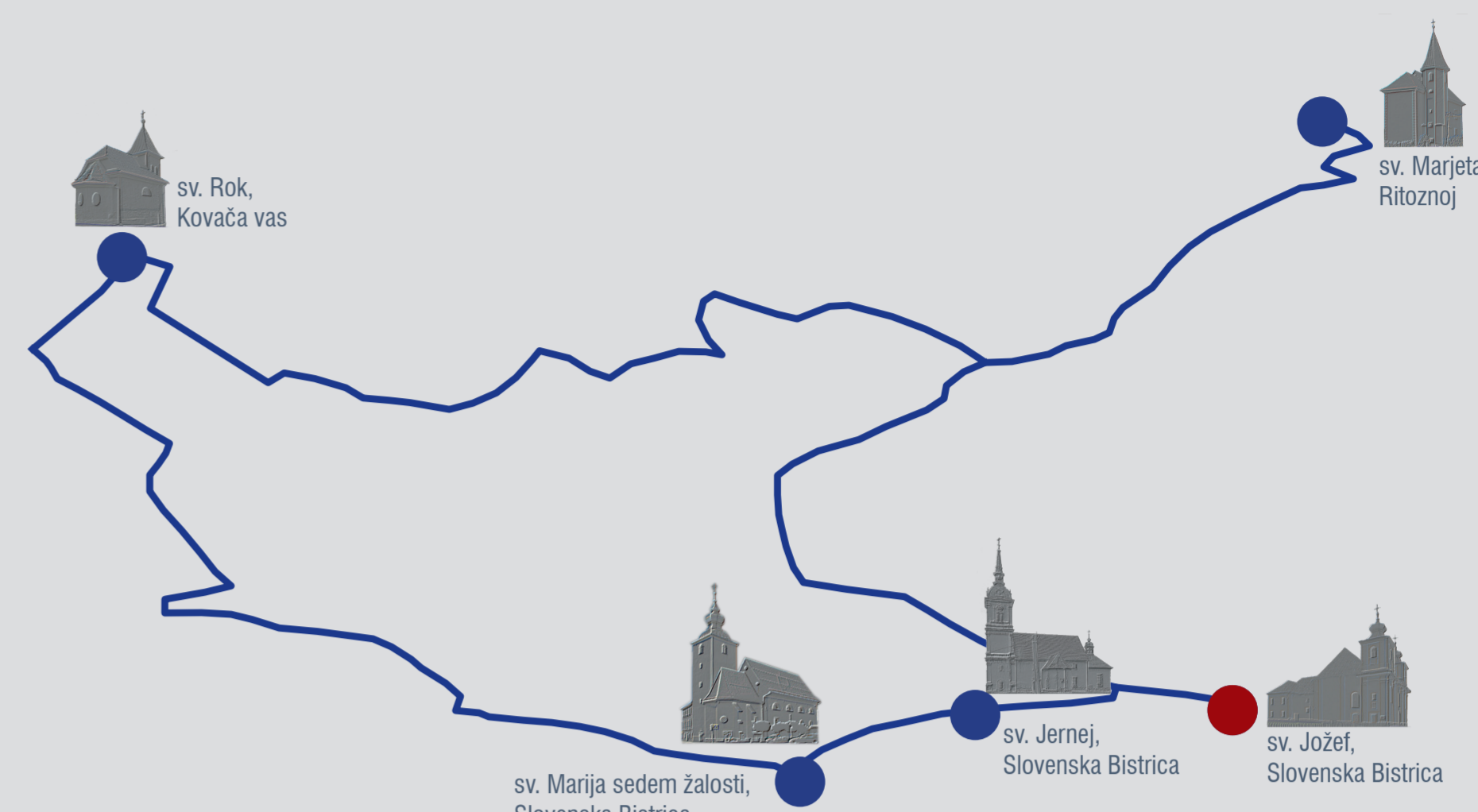

F. K. Laubmann: poslikava oboka kapele sv. Frančiška Ksaverja, 1738 (foto: Andrea Furlan, © ZRC SAZU, UIFS)

Cerkev, ki je bila sprva podružnica velike slivniške župnije, je na tem mestu stala že najpozneje v prvi polovici 13. stoletja. V osnovi romanska stavba s kornim oziroma vzhodnim zvonikom je bila v naslednjih stoletjih večkrat prezidana in povečana. Največji pečat je na njej pustilo obdobje baroka. Za časa župnika Jožefa Gašperja Zamlika, ki je tu deloval med 1710 in 1750, se je začela obsežna prenova. Do leta 1722 so ladji na zahodu prizidali velik prezbiterij in s tem spremenili orientacijo cerkve. Sledila je prezidava cerkvene ladje, ki jo odlikuje izjemna prostornina z dvema nizoma plitkih kapel in galerijama nad njimi. Tako prenovljena cerkev s sedmimi oltarji je bila leta 1730 posvečena. V naslednjih letih je bila cerkvi na južni strani prizidana še bogato členjena kapela sv. Frančiška Ksaverja, katere arhitektura je pripisana Jožefu Hofferju (ok. 1700–1762). V baroku so na novo obokali tudi severno poznogotsko rožnovensko kapelo, ki je ob ostankih gotsko-renesančne freske sv. Krištofa na južni zunanji steni ladje še edini vidni ostanek stare cerkve. Končno podobo je cerkev dobila leta 1904, ko so proti koncu 19. stoletja na novo zgrajeni zvonik po načrtih enega vodilnih štajerskih arhitektov poznega historizma – Hansa Pascherja (1858–1942) – opremili z neorenesančno fasado. Notranjščina cerkve je bogato opremljena, prezbiterij in obe kapeli pa krasijo baročne stenske poslikave. Najzgodnejše so freske na oboku in sklepnih steni prezbiterija, naslikane v letih 1722 in 1723. Ob patronu cerkve sta upodobljeni usmrtniki sv. Jakoba in sv. Pavla ter personifikacije štirih kardinalnih kreposti, na steno naslikan nekdanji veliki oltar z mučeništvom sv. Jerneja v osrednjem delu pa v celoti zakriva mlajši oltarni nastavek. Poslikavo kapele sv. Frančiška Ksaverja, ki se nanaša na življenje, misijonsko delovanje in poveličanje tega jezuitskega svetnika, je na vzhodni steni leta 1738 podpisal uveljavljeni graški slikar Filip Karl Laubmann (1703–1792). V tem času je Laubmann slikal tudi pri studeniških dominikankah. Najmlajša baročna poslikava je v severni kapeli rožnovenske Matere Božje. Prizore na to temo je v šestdesetih letih 18. stoletja naslikal freskant Anton Jožef Lerchinger (ok. 1720 – po 1787).

Cerkev še posebej izstopa po bogati baročni opremlitvi. V šestdesetih, sedemdesetih in osemdesetih letih 18. stoletja jo je skoraj v celoti opremil najkvalitetnejši spodnještajerski kipar te dobe, Jožef Holzinger (1735–1797). Njegova dela so med drugim veliki oltar sv. Jerneja, oltarji sv. Boštjana, sv. Janeza Nepomuka in rožnovenske Matere Božje, tabernakelj na steno slikanega oltarja sv. Frančiška Ksaverja in prižnica. Najimpenitnejši je klasicistični veliki oltar iz leta 1787 z monumentalno sliko sv. Jerneja, ki jo je leta 1782 naslikal avstrijski slikar Martin Johann Schmidt (1718–1801), znan pod imenom Kremser-Schmidt. Omembe vredne so še orgle iz leta 1715, delo graškega orglarja Andreasa Schwarza (†1734), ki jih je leta 1782 povečal njegov vnuk Franz Xaver Schwarz (ok. 1743–1810). Župnijska cerkev sv. Jerneja, mučenca, ki goduje 24. avgusta, je zaradi arhitekture, poslikav in opreme izjemen spomenik štajerskega baroka in eden najpomembnejših sakralnih spomenikov na tem območju.

Podružnična cerkev sv. Jožefa je ena od petih cerkva v župniji Slovenska Bistrica, vključenih v romarsko in pohodniško pot, ki je ime dobila po zavetniku župnijske cerkve. Krožna pot se začne pri župnijski cerkvi sv. Jerneja v Slovenski Bistrici, od tam se povzpne do podružnične cerkve sv. Jožefa na Jožefovem hribu in do podružnične cerkve sv. Marjete na Ritoznoju in se nadaljuje do podružnične cerkve sv. Roka v Kovači vasi, zaključi pa se pri podružnični cerkvi Marije sedem žalosti v Slovenski Bistrici. Pot je glede na težavnost srednje lahka, pri povprečni hitrosti pa jo je mogoče prehoditi v 3,5 ure.

Podružnična cerkev sv. Jožefa, Slovenska Bistrica

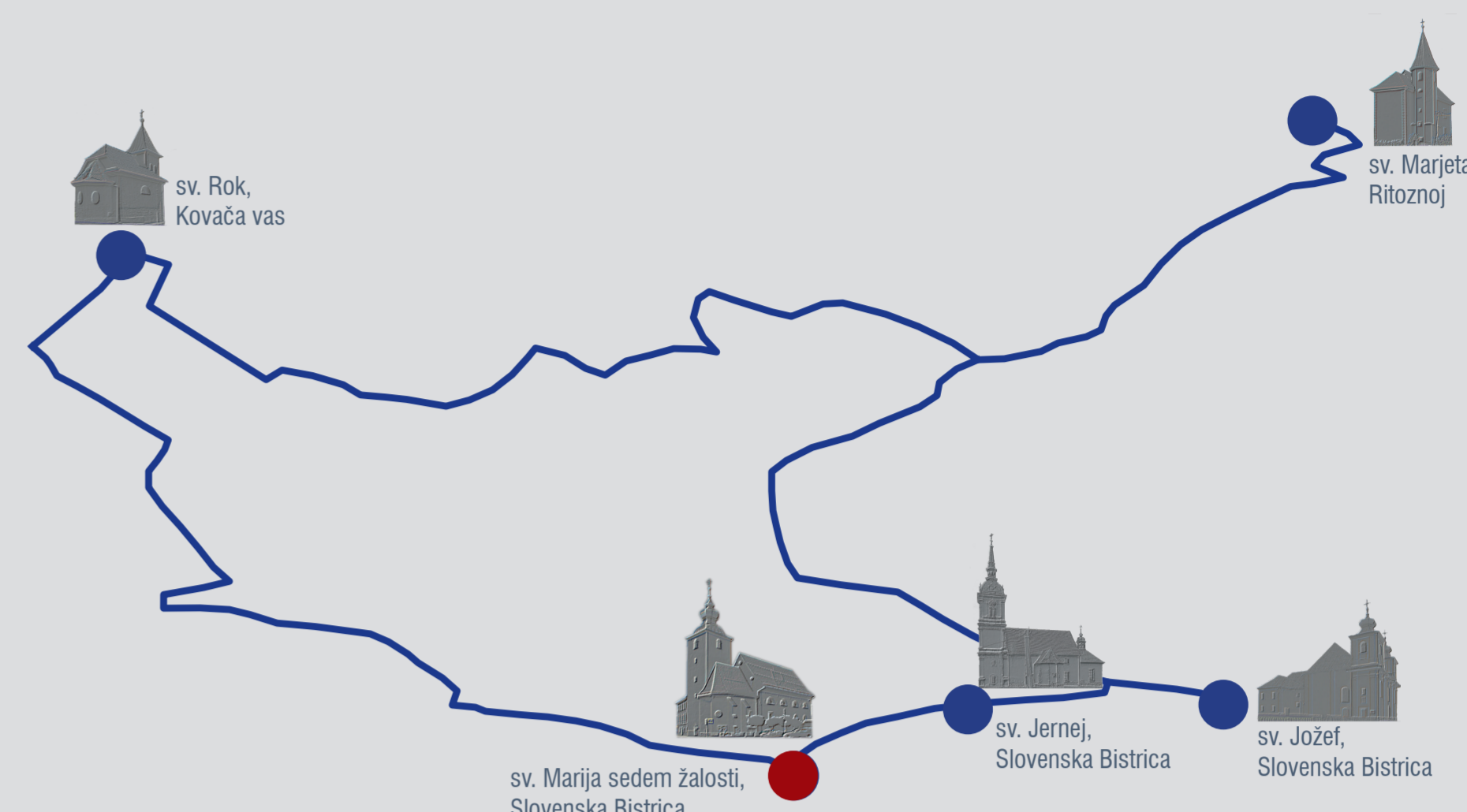
Notranjščina cerkve (foto: Andrea Furlan, © ZRC SAZU, UIFS)

Stavba je izjemen primer celostne baročne umetnine na Štajerskem, saj se je do današnjih dni bolj ali manj ohranila v obliki, kakršno je imela ob svojem nastanku. Ob izjemni arhitekturi jo odlikuje tudi kakovostna oprema. Nedvomno najpomembnejši je veliki oltar iz okrog 1756, ki zapolnjuje celotno vzhodno steno prezbitorija. Nastal je v delavnici mariborskega kiparja Jožefa Strauba (1712–1756), dokončal pa ga je njegov brat, pomemben graški kipar Filip Jakob Straub (1706–1774). Oltarna slika Smrt sv. Jožefa je pripisana Valentinu Metzingerju (1699–1759), baročnemu slikarju, ki je ustvarjal predvsem na Kranjskem. Velja omeniti tudi štiri stranske oltarje, nastale okrog 1769 in 1774, ki so posvečeni sv. Blažu, sv. Mariji, sv. Vincenciju Fererskemu in sv. Alojziju Gonzagi. Večja oltarja stojita v stranskih kapelah, manjša pa ob slavoločni steni. Vsi so nastali v delavnici kiparja Janeza Jurija Mersija (1725–1788) iz Slovenj Gradca, oltarne slike pa veljajo za najboljša dela njegovega rojaka, slikarja in pozlatarja Janeza Andreja Straussa (1721–1783). V Mersijevi delavnici so izdelali tudi angelske glavice in ornamentiko za prižnico s konca 17. ali začetka 18. stoletja, ki je bila prinesena od drugod. Poslikava oboka v prezbitoriju je nastala konec 19. stoletja. S prizori iz življenja zavetnika cerkve oziroma s sedmimi žalostmi in radostmi sv. Jožefa ga je leta 1892 poslikal cerkveni slikar Franc Gornik (1857–1908) iz Malečnika, ki je delal tudi v samostanski cerkvi v Studencih in v cerkvi sv. Egidija v Kočnem. Cerkev sv. Jožefa je zavarovana kot kulturni spomenik lokalnega pomena in je, z izjemo mlajše poslikave, rezultat ustvarjanja pomembnih baročnih umetnikov, ki so s svojimi deli poleg Štajerske obogatili tudi Koroško, Hrvaško in Kranjsko.

J. Straub, F. J. Straub: sv. Zaharija na velikem oltarju, okrog 1756 (foto: Simona Kostanjšek Brglez, © ZRC SAZU, UIFS)

Podružnična cerkev Žalostne Matere Božje je ena od petih cerkva v župniji Slovenska Bistrica, vključenih v romarsko in pohodniško pot, ki je ime dobila po zavetniku župnijske cerkve. Krožna pot se začne pri župnijski cerkvi sv. Jerneja v Slovenski Bistrici, od tam se povzpne do podružničnih cerkva sv. Jožefa na Jožefovem hribu in sv. Marjete na Ritoznoju in se nadaljuje do podružnične cerkve sv. Roka v Kovači vasi, zaključi pa se pri podružnični cerkvi Marije sedem žalosti v Slovenski Bistrici. Pot je glede na težavnost srednje lahka, pri povprečni hitrosti pa jo je mogoče prehoditi v 3,5 ure.

Podružnična cerkev Marije sedem žalosti, Slovenska Bistrica

Marijina kapela, predhodnica sedanje cerkve, ki je stala pri južnih mestnih vratih ob stolpu mestnega obzidja, se v virih prvič omenja leta 1379. Od v jedru še gotske cerkve iz 15. stoletja, ki je bila prvič prezidana v 16. stoletju, so se ohranili del križnorebrasto obokanega in trionsminko sklenjenega prezbiterija, zazidan kamnit šilasto sklenjen portal na fasadi in zvonik z zazidanim dvodelnim oknom s krogovičjem. Cerkev so leta 1629 prevzeli minoriti in ob njej zgradili samostan. V drugi polovici 17. stoletja so cerkev s pomočjo grofov Vetter von der Lilie, ki so si v cerkvi uredili grobnico, temeljito prezidali. Povišali so zvonik ter dvignili in obokali ladjo, ki so ji na zahodu dodali pevski kor. Prizadevanja, da bi leta 1796, desetletje po razpustu samostana z jožefinskimi reformami, ukinili tudi cerkev, so bila neuspešna. Največjo škodo je stavba utrpela na začetku štiridesetih let 20. stoletja, ko je bil zaradi širjenja ceste skrajšan gotski prezbiterij.

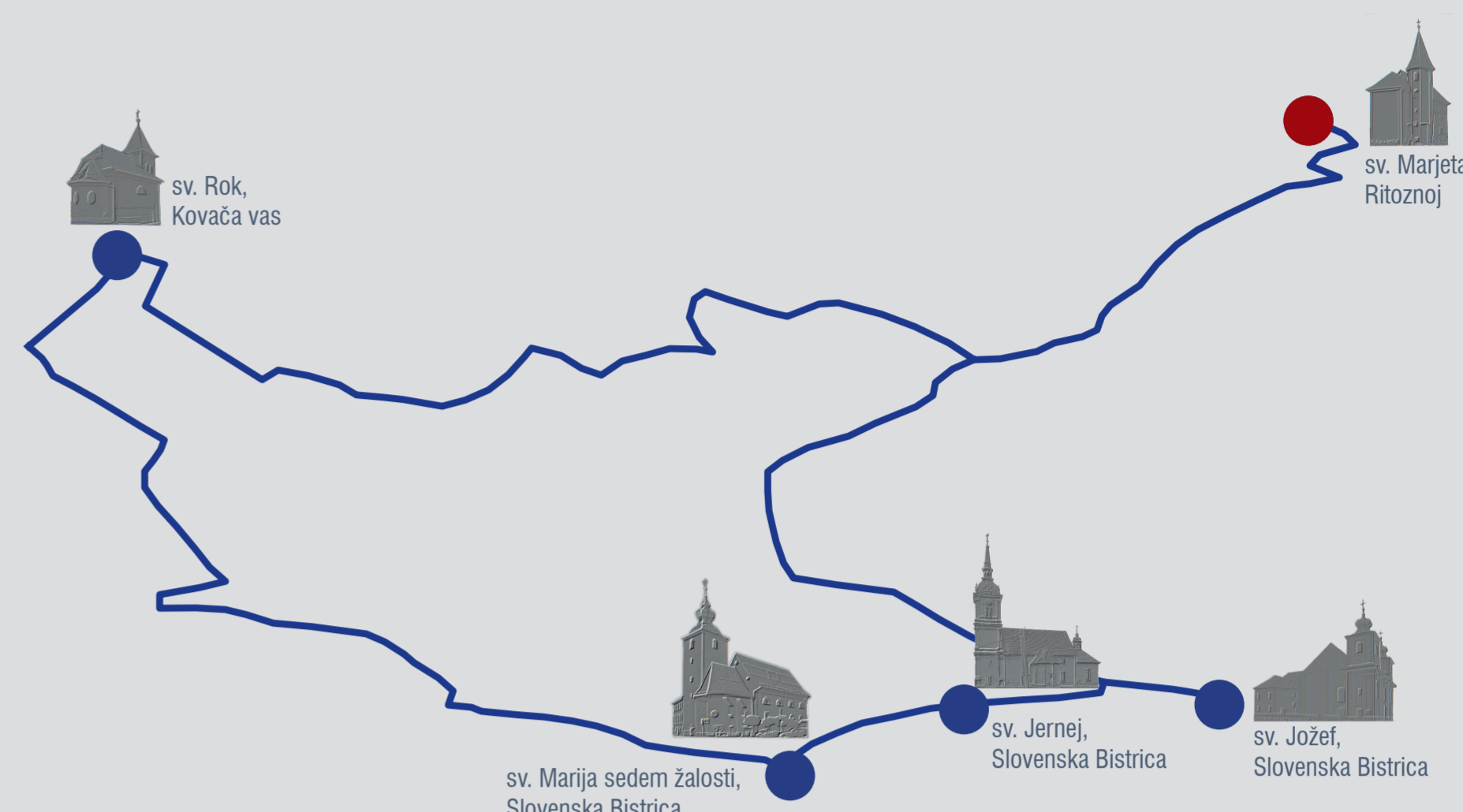
Notranjščina cerkve (foto: Andrea Furlan, © ZRC SAZU, UIFS)

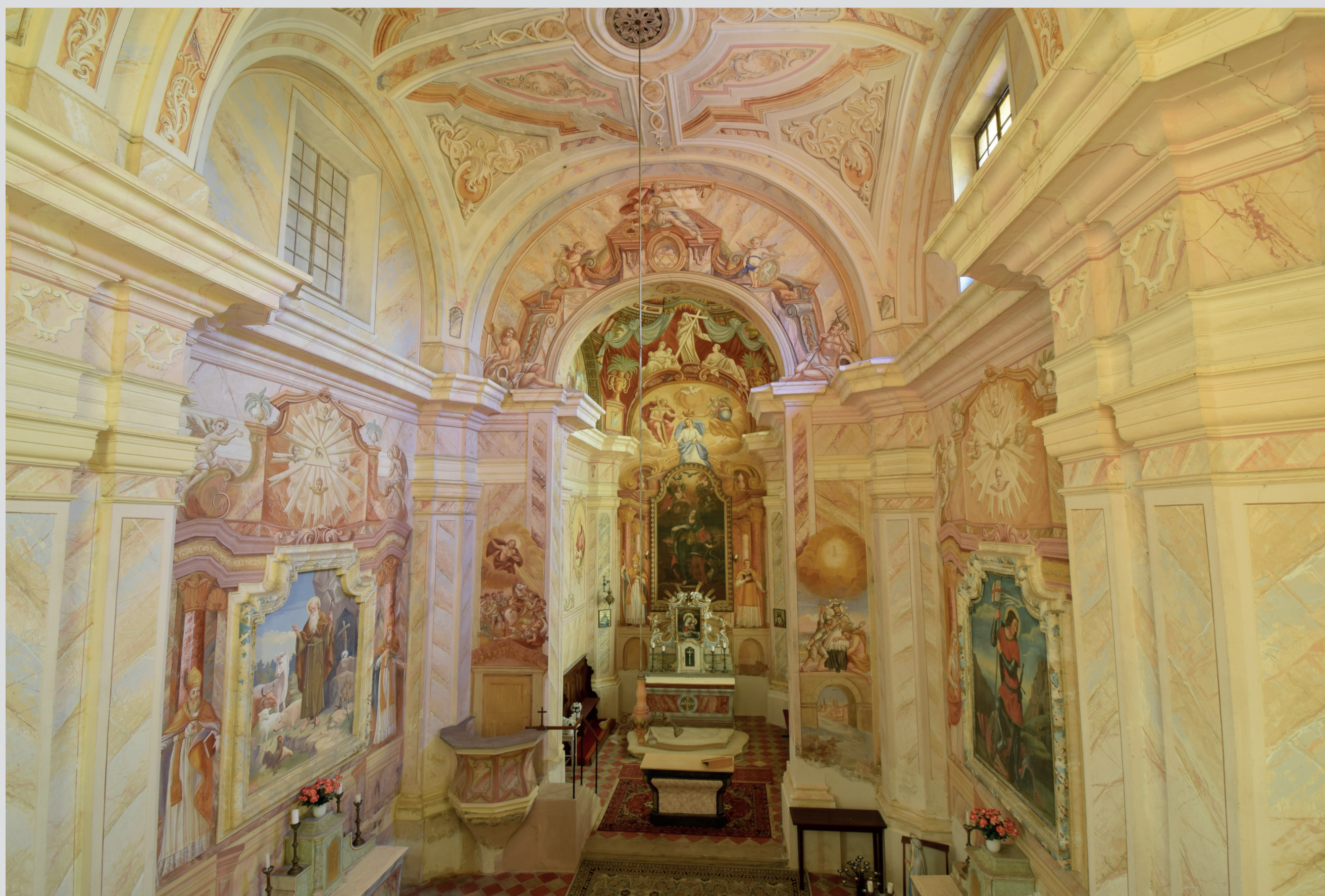
Delavnica F. K. Reissa, sv. Jožef z Detetom, okrog 1700 (foto: Simona Kostanjšek Brglez, © ZRC SAZU, UIFS)

Svetlo in prostorno notranjščino cerkve na zahodu krasi pevski kor z leseno ograjo s konca 17. stoletja. Z vitkimi stebrički, bisernimi nizi in poglobljenimi dekorativnimi polji sodi med redke ohranjene zgodnjebaročne ograje na slovenskem Štajerskem. Ob barokizaciji je bila cerkev deloma tudi poslikana. Na slavoločni steni je freska s prizorom Poveličanje sv. Frančiška Asiškega, redovnega ustanovitelja minoritov. Niša s Križevim oltarjem pa je poslikana z angelci, ki nosijo orodja Kristusovega mučeništva. Poznogotski križnorebrasto obokan prezbiterij je nekoč sklepala stena z naslikanim velikim oltarjem, ki je bila ob širjenju ceste odbita. Sedanji klasicistični oltar sv. Marije, ki izvira iz župnijske cerkve sv. Jerneja, je bil ob prenosu leta 1947 predelan in prirejen za sedanje mesto. Od v drugi polovici 20. stoletja odstranjenih stranskih lesenih oltarjev, posvečenih sv. Antonu Padovanskemu, sv. Jožefu, sv. Florijanu in sv. Križu, se je ohranilo le dvanajst kipov, ki so sedaj postavljeni na različna mesta v cerkvi. Kipi, nastali na prelomu iz 17. v 18. stoletje, sodijo med maloštevilna znana dela mariborske kiparske delavnice Franca Krištofa Reissa († 1711), katere najkvalitetnejše delo je oltar v kapeli sv. Frančiška Ksaverja na Ptujski Gori. V sklopu obnovitvenih del na začetku 21. stoletja je cerkev izgubila originalni baročni tlak, v katerega so bili vzdani štirje nagrobniki iz 17. stoletja. Na treh nagrobnih ploščah v prezbiteriju so bili grbi grofov Vetter, tista v ladji pa je pripadala minoritom. Nekdanja redovna, zdaj Marijina mestna cerkev z zgodnjebaročno arhitekturo, poslikavo in opremo pričča o intenzivni naročniški dejavnosti grofov Vetter von der Lilie, nekdanjih posestnikov Slovenske Bistrice, in tukajšnjih minoritov ter se kot kulturni spomenik lokalnega pomena umešča med pomembnejše sakralne objekte na širšem slovenjebistriškem območju.

Podružnična cerkev sv. Marjete na Ritoznoju je ena od petih cerkva v župniji Slovenska Bistrica, vključenih v romarsko in pohodniško pot, ki je ime dobila po zavetniku župnijske cerkve. Krožna pot se začne pri župnijski cerkvi sv. Jerneja v Slovenski Bistrici, od tam se povzpne do podružničnih cerkva sv. Jožefa na Jožefovem hribu in sv. Marjete na Ritoznoju in se nadaljuje do podružnične cerkve sv. Roka v Kovači vasi, zaključi pa se pri podružnični cerkvi Marije sedem žalosti v Slovenski Bistrici. Pot je glede na težavnost srednje lahka, pri povprečni hitrosti pa jo je mogoče prehoditi v 3,5 ure.

Podružnična cerkev sv. Marjete, Ritoznoj

Notranjščina cerkve (foto: Simona Kostanjšek Brglez, © ZRC SAZU, UIFS)

Mogočna cerkev, ki stoji vrh vinogradov, je v virih prvič omenjena leta 1542. Prvotna stavba, o kateri priča gotski zvonik, je bila v baročni dobi v celoti povišana, v notranjščini pa obokana in leta 1742 poslikana s freskami, ki so bile leta 1930, ko so bile stene v ladji tudi marmorirane, precej preslikane.

Navzven je stavba razmeroma preprosta, izstopa le oktagonalni zvonik. V visoko, prostorno in svetlo ladjo vstopimo pod baročno oblikovanim pevskim korom z valovito ograjo, na katerem so z rokokojsko ornamentiko okrašene orgle, ki jih je leta 1766 izdelal mariborski orglar Simon Otoničer (1730–1784). Cerkev je skoraj v celoti poslikana, program poslikave pa je tako ali drugače povezan s kmečkim življenjem in delom, predvsem z vinogradništvom ter s cerkveno zavetnico. Na slavaloni steni je nad zidano prižnico naslikan prizor spreobrnjenja sv. Pavla, na desni strani pa mučeništvo sv. Janeza Nepomuka, zavetnika duhovnikov in zoper nevarnosti, povezane z vodo. Na temenu slavaloka je arhitekturno-figuralna poslikava s personifikacijo Slave. Na zadnjo steno prezbiterja je naslikan veliki oltar, vanj pa vstavljena oljna slika sv. Marjete Antiohijske. Zavetnica porodnic in kmetov, ki goduje 20. julija, je v

prezbitteriju upodobljena tudi ob idealizirani podobi ritoznojske cerkve. Vrh oltarja so naslikane še figure kreposti, na steni nad oltarjem pa je upodobljena skupina Marijinega kronanja. Pred velikim oltarjem je kvaliteten rokokojski tabernakelj iz poznih šestdesetih ali sedemdesetih let 18. stoletja. Krasi ga odlična sočasna slika Matere Božje dobrega sveta, delo štajerskega baročnega slikarja Antona Jožefa Lerchingerja (ok. 1720 – po 1787). Tudi stranska oltarja v ladji sta naslikana. Leta 1756 se v cerkvi poleg Marjetinega omenjata oltarja sv. Donata in Štirinajstih priprošnjikov v sili. V vinogradniškem kraju, kjer so gojili trto za vino Rittersberger (danes ritoznojčan), je izbor zavetnika pred nevihtami in priprošnjikov, h katerim so se ljudje priporočali za boljšo letino, pričakovan. Danes sta oltarja posvečena sv. Antonu Puščavniku, zavetniku živinoreje, in sv. Juriju, prinašalcu pomladi, njuni upodobitvi pa likovno ne dosejata ostalih slikarjev v cerkvi. Prvega na oltarju spremljata sv. Martin in sv. Urban, zavetnika vinogradništva in vinogradnikov, ob drugem pa stojita naslikani sv. Notburga, zavetnica kmetov, in sv. Uršula, zavetnica dobrega zakona in bolnikov. S kvalitetno baročno arhitekturo, opremo in poslikavo, ki je s kasnejšimi preslikavami svojo odličnost sicer nekoliko izgubila, se cerkev sv. Marjete umešča med pomembnejše spomenike nepremične kulturne dediščine na širšem slovenjebistriškem območju.

A. J. Lerchinger: detajl slike Matere Božje dobrega sveta, druga polovica 18. stol. (foto: Simona Kostanjšek Brglez, © ZRC SAZU, UIFS)